

Film çəkilişi meydançasında istifadə olunan slənqlərin sosiolinqvistik xüsusiyyətləri

Gülnarə Qorxmaz qızı Qurbanova
Mingəçevir Dövlət Universiteti
gulnara.qurbanova@mdu.edu.az

Danışiq dili ədəbi dilin, əsasən, lüğət tərkibinin zənginləşməsində xüsusi rol oynayır. İngilis dilini öyrənən xarici vətəndaş yalnız ədəbi dili bilməklə kifayətlənə bilməz. O, mütləq danışiq dilini də öyrənilməlidir. Bu baxımdan slənqlərin tədqiqi, aşkara çıxarılması vacib məsələ sayılır. İngilis mədəni və sosial həyatının təsiri altında meydana çıxan leksikanın tərkibində obrazlılıq baxımından xüsusi yer tutan slənq dilçilikdə geniş tədqiqat obyektinə olmuşdur. İngilis dilində sosial amillərlə bağlı olan slənqlərin tədqiqi XX əsrin sonları və XXI əsrin əvvəllərində daha geniş miqyas almışdır. İlk zamanlar slənqi ünsiyyət üçün normal olmayan vulqar danışiq dili elementləri kimi qəbul edən Qərb dilçiləri, sonralar onun üslubi-emosionl dəyərini qiymətləndirərək, onun tədqiqinə geniş yer ayırdılar. Jarqon, arqo, vulqarizmlərdən fərqli olaraq, slənqlərdən hər hansı yaş və peşəkarlıq əlamətinə görə müəyyən qruplarda birləşən savadlı şəxslər də öz nitqlərində istifadə edirlər və onların istifadəsində məhduduiyyət qoyulmur, terminizasiya prosesində iştirak edir, istifadə olunmasında məqsəd gizlilik, məxfilik yaratmaqdan çox, uzunçuluğun qarşısını almaqdır. Məşhur Amerikan linqvisti və slənq tədqiqatçısı E.Partric və onun davamçıları (C.Qrinok və K.İ.Kitric) slənqə bu cür tərif verirlər: Slənq müəyyən sosial və ya peşə-sənət qruplarına aid olan, insanların ictimai baxışlarını əks etdirən, şifahi nitqdə mövcud olan, dəyişkən, müvəqqəti, qətiyyətli sistemə salınmamış, nizamsız və təsadüfi leksemlər toplusudur.

Əvvəllər normal ünsiyyəti pozan, həmsöhbətin təhqir olunmasına səbəb olan bir nitq vahidi sayılan slənqin tək danışiq dilində deyil, eləcə də bədii əsərlərin və mətbuatın dilində güclü təsir imkanına malik üslubi vasitələr olduğu aydın oldu.

ABŞ və Böyük Britaniyada film çəkilişləri zamanı rejissor, operator, film aktyorlarının işlətdikləri maraqlı slənqlər var. Ədəbi dildə işlənən bu söz və ifadələr slənq kimi işləndikdə tamamilə fərqli mənada işlənir və bu slənqlərlə tanış olmayan insan üçün onları anlamaq çox çətin olur. Kino çəkilişi zamanı istifadə olunan slənqlərin, mənalarına və nə cür yaranmasına nəzər yetirək.

Abby Singer – bu slənq çəkiliş gününün sonuncu kadrından əvvəl çəkilmiş kadr mənasında işlənir. Bu slənq rejissor köməkçisinin şərəfinə adlandırılmışdır. Çünki o, adətən, çəkiliş komandasına xəbərdarlıq sonuncu kadrından əvvəlki kadrın çəkildiyini xəbərdar etmişdir [6].

Back in – bu ifadənin mənası fasilə bitdikdən sonra işə geri qayıtmağı bildirir.

C-Stand – üzərində lampa, reflektor yerləşdirmək üçün açılıb bağlanan 3 ayaqlı dayaqdır.

Last looks – bu slənq çəkilişdən əvvəl sonuncu dəfə son yoxlamaları etmək məqsədilə vizajist, stilist kostyum dizaynerini çağırmaq üçün istifadə olunur.

Scripty slənqi ssenari supervayzeri mənasındadır. Ssenarinin hansı hissələrinin çəkildiyini qeyd edən, kadr çəkilişlərinin ardıcılığına nəzarət edən şəxsi scripty adlandırırlar.

Martini günün sonuncu çəkilməmiş səhnəsi mənasındadır.

To call Rembrandt slənqinin də maraqlı yaranma tarixi var. Lakin bu slənq artıq Hollivud slənqləri arasında işlənmir. Əvvəllər hər bir kinostudiyanın dekorasiya hazırlayan öz rəssamları var idi. Belə rəssamlara yaxşı maaş ödəyirdilər, lakin onların adlarını yadda saxlamaq çətin olurdu. Ona görə də dekorasiya hazırlamaq lazım olanda sadəcə olaraq bu cür səsələnirdilər: “Call Rembrandt” [5].

Picture's up. Bu slənqin mənası belədir: Kameralar quraşdırılıb, çəkiliş üçün hər şey hazırdır.

Hollywood sözü əslində isim olsa da, film çəkilişi sahəsində feilləşərək slənq kimi işlənir. “Hollywood it” ifadəsi çəkiliş zamanı kameranın hərəkət etməsinə mane olan bir şeyin aradan qaldırılması zəruriyyətini bildirir.

Film çəkilişləri zamanı süni yağışdan əlavə külək yaratmaq üçün dəhşətli tufan effekti yaradan sənaye sərinxşlərindən istifadə olunurdu. Bu məqsədlə Fritzen Propeller Company şirkətinin 8 pərli sərinxşlərindən istifadə olunurdu.

Kino çəkilişi zamanı əvvəllər səs salmaqla başqa növ külək yaradan maşınlardan istifadə edirdilər. Lakin Art Fritzenin hazırladığı bu sərinxşlər daha səssiz işlədiyinə görə, Hollivudda onlardan istifadə edilməyə başlandı.

Film çəkilişi zamanı son səhnənin çəkilişindən sonra rejissor “That's wrap”deyə ucadan qışqırır. Belə hesab olunur ki, bu, “Wind Reel and Process” ifadəsinin akronimidir. Belə ki, əvvəllər çəkilməmiş fil makaralarının üzərinə “Wind Reel and Process” (“geri fırlat və emal et”) yazısı yazılırdı.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. F.Y.Veysəlli. Dil. Bakı: Təhsil, 2007, 291 s.
2. R.Manafoğlu, N.Tağısoy, R.Kamal. İzahli tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti. Bakı: Mütərcim, 2010, 164 s.
3. Антрусина Г.Б., Афанасьева О.В., Морозова Н.Н. Лексикология английского языка. М.: Дрофа, 2000
4. Fennell B. A History of English. A Sociolinguistic Approach. Oxford: Blackwell, 2001, 284 p.
5. Longman Dictionary of Language and Culture – 6th edition. England: Longman, 1978, 1568 p.
6. <https://www.studiobinder.com>